

вний, але є і моменти, коли він не контролює себе). З **瞬間** можна вжити **烈火のごとく怒る** та **腹に据えかねる**.

Отже, ми бачимо, що в деяких випадках взаємозамінні всі ідіоми, а в деяких за ключовими словами **怒り** або **腹**. Разом з цим треба звертати увагу на супровідні слова, що позначають стан або навпаки, розвиток. Також, за цими ключовими словами, **怒り** та **腹**, ідіоми можна розділити на два групи – на позначення процесу та

результату (що можна помітити за допомогою додаткових дій таких як **сварка**) відповідно.

1. Dilin Liu. Idioms: Description, Comprehension, Acquisition, and Pedagogy. – New York: Routledge. 2008. – 205p. 2. 米川明顔、大谷伊都子. 日本語慣用句辞典. – 東京堂出版 2005. – 605頁. 3. 長尾 真輔. 4人に3人謝って使用 国語世論調査 // 毎日新聞 27.7.2006. 4. 読売新聞オンライン記事検索ヨミダス文書館 (Yomiuri Database Online) <http://www.yomiuri.co.jp/database/>

Надійшла до редколегії 20.05.11

Л. Пойнар, асп.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ "ІСТИННИЙ ШЛЯХ" У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ЧЕН'ЮЙ

Пропонується дослідження у сфері когнітивної лінгвістики. До уваги береться концепт "істинний шлях" та особливості його вербалізації у складі фразеологічних одиниць китайської мови "чен'юй". У роботі визначено та здійснено аналіз актуалізованих сем концепту "істинний шлях". Визначено польову модель концепту та осмислено поняття "концепт" у складі сучасної наукової парадигми.

Предлагается исследование в сфере когнитивной лингвистики. В центре внимания концепт "истинный путь" и особенности его вербализации в составе фразеологических единиц китайского языка "чженьюй". В работе определены и проанализированы актуализованные семы концепта "истинный путь". Определена полевая модель концепта и осмыслено понятие "концепт" в составе современной научной парадигмы.

This is an investigation in the sphere of cognitive linguistics. The concept of the 'right way', particularly its functioning in the phraseological units of Chinese language 'chengyu', is in the center of attention. Semantic meaning verbalized in the 'chengyu' are set and analyzed in this entry. The field model of the concept 'right way' and the notion of concept within the linguistic paradigm are determined and depicted in the article as well.

Когнітивна лінгвістика є одним із актуальних напрямів сучасної лінгвістики. Це поліпарадигмальна наука. Успадкувавши набутки всіх попередніх мовознавчих парадигм, когнітивна лінгвістика розвиває засвоєні від лінгвістики, а також від філософії та психології класичні проблеми зв'язків між мовою та мисленням. Когнітивна лінгвістика досліджує це питання через категорії знання, його мовні різновиди, мовні способи репрезентації знань, мовні процедури оперування знаннями, ментальними структурами та процесами у свідомості (пам'ять, сприйняття, розуміння, пізнання, аргументація, прийняття рішення тощо).

Основним терміном когнітивної лінгвістики є концепт, що визначається як оперативна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку, всієї картини світу, квант знання. Найбільш важливі концепти виражені в мові. [4, с. 90-92]. Концепт не має чіткої, жорсткої структури, не має жорсткої послідовності шарів – їх розташування і склад індивідуальні й залежать від умов формування та функціонування концепту у кожній особистості [7, с. 14]. Концепт складається з компонентів, ознак об'єктивного або суб'єктивного світу, диференційовано відображених у свідомості і розподілених за ступенем абстракції.

Ю.С. Степанов зазначає, що структура концепту включає в себе: 1) основну (актуальну ознаку); 2) додаткову (пасивну, історичну) ознаку; 3) внутрішню форму (зазвичай неосмислену) [9, с. 21]. Внутрішня форма, або етимологія, для більшості існує опосередковано, як основа, на якій виникли та тримаються всі шари значення, і відкривається вона лише дослідникам.

Найбільш традиційним є польовий опис структури концепту, що являє собою розрізнення ядерної та периферійної частин у структурі концепту. В.А. Маслова зображає структуру у вигляді кола, в центрі якого розташоване ядро концепту, основне поняття, а на периферії – все те, що привнесено культурою, традиціями, народним і особистим досвідом [6, с. 42]. Наразі прихильники такого опису структури концепту розмежовують у ній переважним чином три складові частини, виділяючи: ядро (когнітивно-пропозиційну структуру), приядерну зону (інші лексичні репрезентації концепту, його синоніми і т.ін.) і периферії (асоціативно-образні репрезентації). Ядерна

зона зазвичай ототожнюється зі значенням відповідної ключової лексеми, з поняттям, яке виражається семним набором ключового слова, з образом предмета чи явища, із відносно істинною, несуперечливою інформацією, сформованою мережею пропозиційних структур (предикатно-актантних рамок) або ж з ієрархічною схемою категоризації. Ядро та приядерна зона представлені універсальними і загальнонаціональними знаннями, периферія – індивідуальними [6, с. 30].

У цьому дослідженні використано метод семантико-аксіологічного поля Т.П. Вільчинської [3], що базується на комплексному поєднанні лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного підходів до осмислення концепту. Для дослідження концепту національно-культурної картини світу необхідно провести оглядовий аналіз загальних особливостей уявлень про поняття у китайській мові (філософські, релігійні тексти та ін.); виявити ключові слова репрезентанти концепту у мові; проаналізувати словникові статі; виявити й проінтерпретувати корпус національно значущих контекстів (фразеологія), що репрезентують концепт; описати структуру концепту (ядро і приядерна зона).

Фразеологізми китайської мови є спадщиною минулого, саме у фразеологізмах найбільш яскраво виражений національний компонент, відображена самотність та неповторність історії на культури китайського народу. Фразеологічний фонд китайської мови представлений різноманітними класами фразеологічних одиниць. На даний момент в китайській фразеології класифікація фразеологізмів в основних роботах вчених лінгвістів відбувається за їх походженням та стилістичною віднесеністю, а не за структурно-семантичними ознаками. Таким чином, китайський мовознавець Ма Гофань виділяє наступні види фразеологізмів: чен'юй (chengyu) – ідіома, ян'юй (yanyu) – прислів'я, сєхоу'юй (xiehouyu) – недовомовка-іншомовка, гуань юн'юй (guanyongyu) – фразеологічне сполучення, су юй (suyu) – приказка. Чен'юй – це стійке словосполучення, побудоване за нормами старокитайської мови, семантично монолітне, з узагальнено переносним значенням, що несе експресивний характер, функціонально є членом речення. Саме чен'юй утворюють найважливіший клас фразеологізмів китайської мови [2, с. 54].

Національно-культурна специфіка чен'юїв безпосередньо пов'язана з характерними рисами свідомості китайців, співвідношення мови та мислення, мови та культури. Фразеологічний фонд мови відтіняє її своєрідність з культурної точки зору, вміщуючи у собі самобутність культури та історії народу.

Концепт "істинний шлях" має розглядатися у комплексі наукової та наївної картини світу, адже він включає у себе наукові (філософсько-релігійні) уявлення про відповідну етичну поведінку та наівно-мовні уявлення і виступає складним ментальним утворенням, що виражається у єдності понятійного, образного й ціннісного компонентів.

У даосизмі, як і в інших компонентах китайського філософсько-релігійного вчення, всі заповіді та чесноти націлені на виховання людини, на направлення її на правильний шлях істини. Задача людини, за даосизмом, полягає у пізнанні дао, дотриманні шляху природності, під якою мається на увазі гармонія світу – злиття людини з природою. За даосизмом джерелом всіх речей у космосі є шлях-дао. Враховуючи значущість космогонічних уявлень про сутність земного існування, людина має осягати шлях-недіяння – виховання у собі внутрішнього спокою, що допомагає зберегти гармонію у суспільстві як головний ідеал суспільної світобудови.

З точки зору конфуціанства істинний шлях, вказаний Небом, полягає у дотриманні шляху природи, гармонії та п'яти чеснот конфуціанської етики. Таким чином, гармонія була ідеалом і для конфуціанців, і для даосів.

Істинний шлях у чань-буддизмі полягає у позбавленні від страждань і дотриманні шляху просвітлення. Для цього людина має пройти "восьмеричним шляхом", що підведе її до стану нірвани. Восьмеричний шлях передбачає дотримання законів правильної поведінки і формування правильних поглядів. Спільним елементом всіх китайських філософсько-релігійних вчень (конфуціанства, даосизму, буддизму) є умова досягнення внутрішнього спокою поза впливом речей та справ оточуючого світу [1, с. 188]. Отже, етичний концепт "істинний шлях" й моральні норми етносу нерозривно пов'язані з філософсько-релігійними поглядами.

В ідіоматиці мови, тобто в тому шарі, який за визначенням є національно специфічним, зберігається система цінностей, суспільна мораль, відношення до світу, до людей, до інших народів. Фразеологізми, прислів'я, приказки найбільш показово ілюструють і спосіб життя, і географічне положення, й історію, і традиції тієї чи іншої спільноти, поєднаної однією культурою [11, с. 80]. Отже, особливості національної картини світу неможливо осягнути без вивчення специфіки ментальних уявлень носіїв культури про певні явища, об'єкти дійсності, зафіксовані мовленнєвими засобами. Найбільш потужним джерелом інтерпретації національних еталонів слугують сталі вирази. Являючи собою відображення національного народного досвіду, фразеологічні одиниці надають повну характеристику менталітетові того чи іншого народу.

Нами було виявлено 206 фразеологізмів, що вербалізують концепт "істинний шлях". Вказані фразеологізми було згруповано за спільними когнітивними ознаками, які реалізуються у семантиці вказаних фразеологічних одиниць-вербалізаторів концепту "істинний шлях". Джерелами виникнення більшості з аналізованих чен'юїв є канонічні пам'ятки китайської літератури й філософії, а саме "Даодецзін", "Лунь юй" ("Бесіди та судження") та інші філософські, історичні та культурні пам'ятки. Верхня межа їх датування проходить 20 століттям.

Вербалізаторами концепту виступають лексеми, що представляють собою поєднання центральної лексеми дао та лексем атрибутів. Наприклад: zhen dao (букв. "істинний шлях"); shen dao (букв. "святий шлях"); wei dao (букв. "великий шлях") тощо.

Вслід за Т.П. Вільчинською [19], ми вважаємо, що ядро концепту складає його когнітивно-пропозиційну структуру, яка відбиває наукове визначення його лексичного вербалізатора; приядерну зону складають лексичні репрезентанти концепту, які відбивають наївну картину свідомості етносу. Периферію концепту складають індивідуально-авторські вживання. Зазначимо його словникове значення [13], що виступає ядром досліджуваного концепту: 1) "дорога"; 2) "русло"; 3) "напрямок"; 4) "метод"; "майстерність"; 5) "закон"; "сутність речей"; 6) "моральність".

Проаналізувавши весь ряд фразеологізмів, ми виділяємо чотири блоки семантичних ознак концепту "істинний шлях", що складають приядерну зону концепту, що досліджується: 1) наївний; 2) блок морального імперативу; 3) антагоністичний; 4) сакральний.

"Наївний" блок семантичних компонентів концепту охоплює семи "шлях", "спосіб", "дистанція". В межах "наївного" блоку актуалізованих сем вербалізованого концепту виділяємо найбільш об'ємний, центральний семантичний компонент концепту "істинний шлях" – "шлях". "Шлях" у міфопоетичній й філософсько-релігійних традиціях є виключно важливим концептом, що може бути реалізованим як у формі зримого дороги, так і метафорично, зокрема у формі моральної духовної поведінки. Концепт "істинний шлях" у мовній свідомості представника китайського етносу пов'язаний з правильною поведінкою, правильними поглядами (незаподіяння зла), правильним способом життя, правильними переконаннями, що базуються на шляхетних істинах, з правильною рішучістю (готовністю на подвиг заради істини).

У результаті компонентного аналізу чен'юй ми виділяємо семантичний компонент "шлях" з трьома характерними для нього семантичними ознаками: 1) шлях як "місце, простір, смуга землі, для їзди та ходіння" 2) шлях як "процес їзди, ходіння і т. ін. куди-небудь; перебування в русі певний час", 3) шлях як "напрямок руху в який-небудь бік, до якогось відомого або наміченого місця". У концепті "істинний шлях" семантичний компонент "шлях/дорога" репрезентує процес слідування людини до сакрального центру, тобто реалізації свого призначення у житті.

Рух до сакрального центру, до осягнення власного призначення і дотримання істинного шляху, метафорично відбувається на дорозі, як втіленні життя й соціуму. За результатами аналізу фразеологізмів з семантичним компонентом "шлях" як "місце, простір, смуга землі для їзди та ходіння" ми можемо зробити висновок, що у наївній свідомості китайського етносу дорога як смуга землі для їзди і ходіння виступає символічним центром суспільного життя. Всі важливі для стародавнього китайця події, що пов'язані зі зборами у подорож або на війну, прощання з рідними, відбуваються саме уздовж або біля дороги. У деяких випадках ця семантична ознака виступає метафорою суспільства, влади. Ряд чен'юїв з цією семантичною ознакою імпліцитно позначає труднощі на шляху до сакральної мети. Кінець дороги виступає апогеєм нещастя і символізує життєвий шлях. Отже, дорога у наївній свідомості китайського етносу пов'язана з труднощами, перепонами, неприємними подіями. Дане твердження доводить переважання негативно маркованих фразеологізмів.

Семантичний компонент "шлях" як "процес їзди, ходіння куди-небудь; перебування в русі певний час", імпліцитно позначає рух у напрямі до осягнення істинного шляху. У давнину подорожі були важкими й небезпечними. Зважаючи на територіальну масштабність тогочасної китайської імперії, на великі відстані, перепони на шляху подорожуючих ми можемо зробити висновок, що відображення шляху як небезпечного й довготривалого процесу у китайській мовній картині світу є природним. Саме тому китайці завжди серйозно ставилися до

довготривалих подорожей. Існував цілий ряд забобонів й приготувань перед тим, як рушити у дорогу. Як приклад наведемо один з чен'юїв *huangdao jiri* (букв. "жовтий шлях, щасливий день"). Послідовники натурфілософської школи інь-ян поєднали ці данні зі знаками дванадцятирічного та десятирічного циклів літочислення і склали *huangli* (букв. "жовтий календар"), в якому вказано, який день сприятливий, а який ні.

Актуалізована сема вербалізованого концепту шлях як "напрямок руху в який-небудь бік, до якогось відомого або наміченого місця" позначає спрямованість руху до сакрального центру.

Семантичний компонент "дистанція" позначає відстань до досягнення сакральної мети, досягнення істинного шляху. Семантична ознака "спосіб" виражає певну дію, прийом або систему прийомів, яка надає можливість досягти сакральної мети, що полягає у дотриманні істинного шляху.

Блок "морального імперативу" включає в себе такі актуалізовані семи як: "етична норма", "істина", "моральні принципи", "моральність", "справедливість". Слідування істинним шляхом полягає у визнанні й прагненні злиття людського життя з життям всесвіту, людини з небом (природою). Істинний шлях є всеохоплюючим шляхом ідеалу, зразком етичної поведінки. Саме тому доцільним виявляється виокремлення семантичного компоненту "етична норма". Все у світі знаходиться під єдиним керівництвом абсолюту – дао. У фразеологізмах даного блоку об'єктивується одне з найважливіших понять у системі даоського світосприйняття *wei wu wei* (букв. "недіяння заради діяння"), тобто збереження тієї гармонії, що існує у суспільстві. Це поняття у мовній свідомості китайського етносу пов'язане зі сталими виразами, що імпліцитно виражають даоське відношення до дотримання істинного шляху у житті: *zhixiong shouci* – хоча знають, що таке цілеспрямованість, але заспокоюються на досягнутому; *zhizu changle* – якщо у людини немає великих бажань у житті, і вона задовольняється досягнути, то живе щасливо.

Культурно-філософським підґрунтям семантичного компоненту "істина" є метафоричний образ дао-абсолюта, відповіді за гріхи перед небом. Семантична ознака "істинність" є невід'ємною складовою концепту "істинний шлях", адже саме істинність – гносеологічна характеристика мислення у його відношенні до певного предмету, що робить шлях правильним і наближує до сакральної мети. Думка робить шлях істинним, якщо він відповідає вимогам його дотримання.

Семантичний компонент "моральні принципи" є невід'ємною складовою концепту "істинний шлях". Якщо людина володіє моральними принципами, то вона буде в змозі розрізнити істинний й хибний шляхи. За Конфуцієм, тільки спираючись на моральні принципи у своїх вчинках людина може йти істинним шляхом і виражати волю Неба. Семантичний компонент "справедливість" входить у компонентний склад концепту "істинний шлях" як регулятив людських відносин та стоїть наряду з семантичними компонентами "істина" й "моральність".

Антагоністичний блок семантичних ознак вербалізованого концепту "істинний шлях" охоплює семи: "хибний шлях", "аморальність" й "несправедливість" та опозиційно виступає проти блоку морального імперативу. Адже, сегментація знань про оточуючий світ відбувається шляхом дискретних членувань й закріплюється у вигляді бінарних опозицій [5], що за семантичним показником виділені у групу антонімів. Концепт "істинний шлях" у мовній свідомості китайського народу співвідноситься не лише з правильними поглядами й вірним способом життя, але й з порушеннями, ухиленням від основного шляху, яким має йти людина.

Сучасна філософія зазвичай розглядає базові концепти як діалектичні єдності: перше неодмінно передбачає

друге, а друге виявляється лише на фоні першого [7, с. 54]. Таким чином, в межах блоку морального імперативу та антагоністичного блоку ми виділяємо такі бінарні семантичні компоненти концепту "істинний шлях", як: "етична норма" – "хибний шлях"; "моральність" – "аморальність"; "справедливість" – "несправедливість".

Сакральний блок актуалізованих сем вербалізованого концепту представлений семами: "воля неба", "абсолют", "святість" та "доктрина". Серед проаналізованих чен'юїв лексема *dào*, що репрезентує концепт "істинний шлях", експлікується у чен'юях у поєднанні з лексемою *tiān* "небо" і таким чином утворюють словосполучення *tiāndào* (букв. "шлях неба"). Природний шлях розвитку людини, що відповідає ритмічному життю всесвіту, пов'язаний з поняттям "неба", звідки і починається будь-яке "дао". У ментальному світі даосизму небо пов'язане з категорією добра, як з важливою етичною цінністю. Таким чином, небо у мовній свідомості китайця розглядалось як сутність, що оберігає за добро і карає за зло. Тобто, небо виконує роль справедливого судді та виражається у ідеї відплати. На долю впливає дао – "істинний шлях", "шлях вищих сил". Середнє між вищою силою та людиною, виражається у рівновазі *tiāndào* "шлях неба" та *renshì* "справи людини". Згідно з даоським вченням Дао Неба є об'єктивною закономірністю природного розвитку та змін; за конфуціанською доктриною – проявом волі Небесного Володаря, яка зумовлює щасливі й нещасливі земні події [10, с. 79]. Сталі вирази, які пов'язані з даосизмом, надають можливість стверджувати, що у якості вищої істини, з якою співвідносяться всі культурні та людські цінності, було дао як джерело життя і безсмертя. Конфуціанством та неоконфуціанством була створена своєрідна культурологічна теорія, яка базувалась на вченні "взаємного впливу Неба і Людини" (*tiānren ganying*). Небо представлено як абстрактна вища сила, джерело і гарант доцільності та вищої справедливості, при цьому втративши свій персоніфікований, антропоморфний вигляд. Воно могло карати за гріхи, недбайливість, непокору та боронити дбайливий й покірний [12]. Група фразеологізмів з актуалізованим семантичним компонентом "воля неба" виробляє у людини розумний погляд на долю, що базується свідомому відношенні до неї. Адже знаючи, що доля вже визначена, людина приймає її такою якою вона є. Дані фразеологізми закликають людину виконувати свій обов'язок, зайняти вірну життєву позицію. Таким чином Величчя Неба вважалось вищим та священним законом для Піднебесної.

Уявлення, що входять до складу концепту "істинний шлях", визначались відношенням до світу, як до породження дао-абсолюту, що виражається у фразеологізмах китайської мови, згідно з якими провини й гріхи людини будуть покарані волею дао. Поняття дао відноситься до Неба і має характер духовного початку. Людині у процесі її життя важко зрозуміти, що даоський шлях полягає у збереженні гармонії оточуючого світу, гармонії природного світу. Таким чином, семантичний компонент "абсолют" являє собою єдиний об'єктивний закон, якому підпорядковується весь світ. Людина на своєму шляху має знайти незалежність і природність поведінки, які характерні для дао. Таким чином, злиття шляху і дао уявляється вираженням й проявом злиття неба (природи) з людиною *tiānren heyi* (букв. "небо й людина одне ціле").

Виокремлення семи "доктрина", пояснюється тим фактом, що на формування концепту "істинний шлях" у китайській мовній свідомості значним чином вплинула філософія даосизму. Існує окремий тип мандрівки, що пов'язаний з даосизмом. Основна мета даосизму полягає у організації життя таким чином, щоб досягнути безсмертя. Для того, щоб досягнути абсолютного безсмертя необхідно у земному житті стати святим. Для цього необхідно

залишити своїх близьких й вести аскетичний спосіб життя [8, с. 49-50]. Китайський ієрогліф ("святий") підтверджує це твердження, адже він складається з двох ключів: "людина" й "гора", тобто людина йде у гори. Семантичний компонент "доктрина" нерозривно пов'язаний з концептом "істинний шлях". Адже саме вчення є керуючим орієнтиром становлення та дотримання істинного шляху. Стародавній Китай був патріархальною країною, освічені люди розуміли тактику політичного управління та військових дій. Таким чином, вони мандрували царствами з пропагандою своїх політичних концепцій. Такими людьми були Конфуцій, Менци, Моци та ін. Саме зусиллями мандруючих вчених (youshi) й були засновані класичні школи китайської філософії.

Отже, етичний концепт "істинний шлях" належить до констант китайської культури, або національних культурних концептів, оскільки визначає таку споконвічну рису етносвідомості китайців, як пошук моральних принципів, які б визначали поведінку людини у соціумі, та в більш узагальненому плані - могли б унормувати відношення Людина - Людина та Людина - Природа. На цій ментальній базі, що була сформована під впливом конфуціанської та даосько-буддистської традиції, ґрунтується одна з найголовніших значущих одиниць у мовно-концептуальній картині світу китайського етносу. Наведемо схематичне зображення польової моделі концепту:

Польова модель концепту "істинний шлях"

Отже, на нашу думку основними когнітивними ознаками ядра концепту "істинний ш

лях" є: дорога, русло, напрям, закон, етична досконалість, даосизм, лінія.

Таким чином, проаналізувавши ряд лексичних репрезентацій концепту "істинний шлях", ми здійснили класифікацію семантичних ознак його приядерної зони, що об'єктивуються у фразеологічних одиницях китайської мови чен'юй: 1) наївний блок, що включає такі семантичні компоненти як: шлях, як "місце, простір, смуга землі, для їзди та ходіння"; шлях як "процес їзди, ходіння куди-небудь; перебування в русі певний час"; шлях як "напрямок руху в який-небудь бік, до якогось наміченого місця або сакрального центру"; дис-танція; спосіб; 2) блок морального імперативу, що охоплює такі семи: етична норма; моральні принципи; моральність; справедливість; 3) антагоністичний блок: хибний шлях; аморальність; несправедливість; 4) сакральний блок та семи воля неба; абсолют; святість; доктрина; спосіб у його межах.

З розрахунку на 206 проаналізованих нами фразеологізмів "наївний" блок актуалізованих сем складає 42 % від загальної кількості, блок "морального імперативу" – 33 %, "антагоністичний" блок – 10% і "сакральний" блок – 15%.

1. Алимов И.А., Ермаков М.С., Мартынов А.С. Срединное государство // Введение в традиционную культуру Китая/ И. А. Алимов, М.С. Ермаков, А.С. Мартынов. – М.: ИД "Муравей", 1998. – 288 с.; 2. Баранова З.И. Моделируемые фразеологизмы в китайском языке // Исследования по китайскому языку / З.И. Баранова. – М.: Наука, 1973. – 122 с.; 3. Вільчинська Т.П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII-XVIII ст.: [монографія] / Т.П. Вільчинська. – Тернопіль: Джура, 2008. – 424 с.; 4. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е.С. Кубрякова. – М., 1996. – 245 с.; 5. Лакофф Д. Метафоры, которыми мы живем // Язык моделирования социального взаимодействия / Д. Лакофф, М. Джонсон. – М., 1990. – 374 с.; 6. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: [учебное пособие] / В.А. Маслова. – Минск: Тетра Системс, 2004. – 256 с.; 7. Попова З.Д. Когнитивная лингвистика / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2010. – 314 с.; 8. Серебряный А.Я., Скрипкин А.С. Китай: краткий исторический словарь / А.Я. Серебряный, А.С. Скрипкин. – Волгоград: ВГУ, 1997. – 248 с.; 9. Степанов Ю. С. Концепт. // Константы: Словарь русской культуры. Опыт исследования / Степанов Ю.С. – М.: Школа "Языки русской культуры", 1997. – 838 с.; 10. Тань Аошуан. Китайская картина мира: Язык, культура, ментальность / Тань Аошуан. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 232 с.; 11. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: [учебное пособие для студ., аспирантов и соиск. по спец. "Лингвистика и межкультурная коммуникация"]. М., 2000. – 624 с.; 12. Торчинов Е. А. Даосизм / Е.А. Торчинов. – СПб.: Петерб. востоковедение, 1999. – 285 с.; 13. <http://baik.e.baidu.com/view/21607.htm>

Надійшло до редколегії 14.09.11

І. Покровська, канд. філол. наук, доц.

НАЦІОНАЛЬНА МАРКОВАНІСТЬ ВІДТІНКІВ КОЛЬОРАТИВУ ЖОВТИЙ У СУЧАСНІЙ ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

У даному дослідженні на матеріалі сучасної турецької мови розглядаються відтінки кольоративу "жовтий", що позначають підсилену та послаблену ознаки цього кольору. Зокрема, виділяються семантичні групи світло-жовтого, яскраво-жовтого та темно-жовтого кольорів, до складу яких входять відповідні лексеми, вибрані з тлумачних словників сучасної турецької мови. Лексема "sarı" (жовтий) має власне тюркське походження та зустрічається ще в перших писемних пам'ятках тюркського світу – орхонських написах.

В даному дослідженні на матеріалі сучасної турецької мови розглядаються відтінки кольоративу "жовтий", що позначають підсилену та послаблену ознаки цього кольору. Зокрема, виділяються семантичні групи світло-жовтого, яскраво-жовтого та темно-жовтого кольорів, до складу яких входять відповідні лексеми, вибрані з тлумачних словників сучасної турецької мови. Лексема "sarı" (жовтий) має власне тюркське походження та зустрічається ще в перших писемних пам'ятках тюркського світу – орхонських написах.

In this research the tones of the colour name "yellow", which show the strength and the weakness of the features of the named colour, are studied on the materials of the modern Turkish language. Meanwhile, there are the semantic groups of the light yellow, bright yellow and dark yellow colours, which contain some words from the dictionaries of the modern Turkish language. The word "sarı" ("yellow") has the Turkish origin and we can see this name in the first written product of the Turkish world named as Orkhun inscriptions.

Кольоративи є досить своєрідним та специфічним явищем кожної мови. Кожен народ в залежності від тих чи інших екстралінгвістичних факторів по-різному бачить кольори, тони та відтінки об'єктивної дійсності. Кольори традиційно поділяють на хроматичні кольори (синій, жовтий, зелений, червоний) та ахроматичні (чорний, сірий, білий).

Дослідження назв кольорів можна розподілити на декілька груп: дослідження семантики, структури, стилістичних відтінків назв кольорів в певній мові (українська мова – І.М. Бабій [2], Г. А. Губарева [4], О.Н. Дзивак [6], А.П. Критенко [9], російська мова – Чжун Сяовен [15], німецька мова Т.Б. Козак [7]), зіставлення кольоративів різних мов [Л.В. Лаєнко [11], Ф.А. Тугушева [16]), дослі-